

Borszék

Részletek Hankó Vilmos: Székelyföld. c. könyvéből (Budapest 1896)

Mélyen eltrejtve a keleti Kárpátok hegy-óriásai között, az erdélyi részek északkeleti szögletében, közel a helyhez, hol a Kelemen-havas emeli égnek felhőket ostromló csúcsait, végtelen fenyvesek rengetegei között fekszik Borszék.

Az erdélyi részek ezen hírneves fürdője egy északkeletről délnyugat felé húzódó völgyben terül el, a lombos erdővel fedett Bükk-havas és a Kerek-szék, egy pompás formációjú mésztuff sziklahegy között, 888 méter magasságban a tenger színe felett.

Borszék, Ditró és Szárhegy csíkmegeyi községek közbirtokosságának osztatlan tulajdonát képezvén, az közegeivel házilag kezelleti a hatalmas telepet, a mely száz meg száz munkás kezét foglalkoztat, száz meg száz embernek ad kenyeret.

Ilyen tekintélyes teleppé Borszék mindössze csak 80 év alatt fejlődött. Ismerték ugyan azelőtt is a borszéki vizeket, alkalmazásuk azonban csak igen kis körre szorítkozott. Borszék története alig kétszázados. Kétszáz esztendővel ezelőtt, hol most olyan pezsgő az élet, nagyon csendes volt minden; legfőleg csak a nyájakat legeltető pásztorok vagy a bölényűzésben, a vadak felhajtásában eltévedt vadászok lármája törte meg olykor az erdők néma csendjét.

A telep két részből áll: Alsó- és Felső-Borszékből. Alsó-Borszéken van a telep üveggyára, zúzó- és fűrészmalma, kőszénbányája; itt vannak az üzleti hivatalok, itt a hivatalnok- és munkáslakások.

Alsó-Borszékről Felső-Borszék 20 percnyi távolságra esik. A Felső-Borszékre vezető úton felfelé haladva jobbra egy gyönyörű sziklahegyel, a 917 méter magas Kerek-székkel találkozunk; tovább folytatva utunkat, egyszerre csak előtűnik Felső-Borszék, a

tulajdonképpen fürdő- és forrástelep a maga igéző pompájában, nagyszerűségében. Felső-Borszék parkszerű berendezése által igazán meglepő panorámát nyújt.

A fürdőtelep középpontja a Főkút, mellette a svájci stílusban épült töltő-ház, e fölött fedett sétahely, csarnok a zenészek számára. A kik ismerik a Főkút vizét, méltán tartják azt a savanyúvizek királyának, mert az csakugyan Európának rangban legelső élvezeti vize. E víz képezi tárgyát annak a virágzó üzletnek, mely azt 3 és fél millió palaczkban távol keletre, egész Konstantinápolyig bevezette. Borszék jövőjébe vetett reményem nem helyezi nagyon távolra azt az időt, midőn a borszéki víz uralma kiterjed még meszszebbre keleten és nyugaton; midőn az üzlet intenzivitása következtében a vízszükségletet az Arany János-, József főherceg-, Kossuth- és a többi kútból fogják fedezni, midőn a savanyú vizek királya elől végleg meghátrálnak az idegen földről importált kétes értékű ásványvizek.

A víz töltésére az Oelhofer-féle gépet használják, a legökételesebbet, mit e téren a balneotechnika csak produkált. Alkalmazása mellett a töltésnél, dugaszolásnál a vízből semmi sem vesz el; biztosítva van a palaczkokba vont víz számára a forrás tiszta vizében foglalt összes szilárd és légnemű alkotórész. Eddig a borszéki Főkútból éjjel-nappali töltéssel 10,000 literes palaczkot csurgattak; ma az Oelhofer-féle gép alkalmazásával pusztán napi munkával 20 ezer palaczkot töltenek meg.

A borszéki víz ma már kezelés tekintetében is fölötte áll a hazai és külföldi vizek legtöbbszörének. - Ki Alexandriában, Konstantinápolyban, Budapesten, Párisban, Londonban, vagy New Yorkban

borszéki vizet hozat haza a kereskedésből, izgató, szénsavgyöngyöktől mintegy forrásban lenni látszó, buzogó, kristálytiszta vizet élvezi, mely fenn Magyarország keleti határán, égre törő bércek alján, csodaszép fenyőligetek ölében a Főkútból előtör.

A telep gyáraiban készítik a csomagoló ládákat, szalmatekerceket, palaczkokat, itt nyomják még a vignettákat is. Borvizes üvegeiért az élelmes székely nem küldi ki százezreit Siemens csehországi gyárába, hanem építettet magának tökéletesített Siemens-féle gázzal fűtő olvasztó kemenczét és üvegeit maga csinálja, a mivel vagy 200 családnak biztosított kenyeret.

A borszéki fürdő- és ásványvízüzlet már ma is 1000 munkáskezet foglalkoztat, 1000 embernek ad kenyeret és két nagy székely község (Ditró és Szárhegy) kulturális költségeit fedezi.

A mint elemzési adataimból kitetszik, a borszéki ásványvizek leglényegesebb alkotórésze a szénsav, mellyel e vizek a szó szoros értelmében túl vannak telítve. Alig van a kontinensen fürdőhely, mely ilyen az élvezetre és gyógyításra szánt egyaránt kitűnő savanyúvizet oly kolosszális mennyiségben szolgáltatna, mint Borszék.

A borszéki vizek félig kötött és szabad szénsavának bámulatra méltó nagy mennyisége, kitűnő összetétele az első helyet biztosítja számukra a hazai és külföldi élvezeti- és gyógyító vizek sorában.

Nagy előnye e vizeknek összetételük állandósága is; a legújabb elemzés tanúsága szerint a borszéki vizek kémiai alkotása 17 év alatt alig változott valamit. Az a csekély változás, mit az elemzés feltűntet, a vizeknek csak előnyére történt.

A mi különösen a „Főkút” vizét illeti, alig van ásványvíz, mely versenyezhetne azzal.

A Főkút vize az élvezetre való vizek közt az első helyet foglalja el; a víz csakugyan a savanyú vizek királya, teljesen méltó arra, hogy a világpiaczon legalábbis azt a helyet töltsé be, melyet ez idő szerint a sokkal csekélyebb értékű Kronthali-Apollinatis betölt, a melyből az 1887. évben tizenegymillió nyolcszázézer, a következő esztendőben tizenkét millió hétszázézer palaczkot töltöttek. Ugyanazt mondhatjuk a Főkúttól néhány lépésnyire lévő „Erzsébet-forrás” vizéről is, mely a főkút vizéhez teljesen hasonló.

Az ivóvizek chemiai összetételében lényegesebb különbség nincs. Különösen a szénsav, vas- és lithium azok az alkotó részek, a melyekben jelentékenyebb az eltérés.

Szénsavtartalomra a Főkút, vastartalomra a Kossuth-kút vize áll első helyen.

A Kossuth-kút vize a vasas savanyú vizek között a világhírű schwalbachi, spaai, pyrmoniti stb. ásványvizek mellett foglal el igen előkelő helyet.

A Kossuth-kút vasbicarbonat tartalma: 0.1051, a köningrsvarti-é (Eleonoren-Quelle): 0.0744, a scwalbachi-é (Adelheidsbrunnen): 0.0422, a pyrmontié (Hauptquelle): 0.770, a spaaié (Souveniére): 0.0771. A fürdővizeknek különösen hőmérsékletében van a legnagyobb eltérés.

A milyenek az ivó borvizek, olyanok a fürdővizek, p.u. a 24 óránként 360,000 liter vizet ontó Lobogó: szénsavval túltelített, kristálytisza, forró, lobogó, szikrázó, óriási vízmedencéket a kicsordulásig megtöltő savanyúvizek. Ilyen vizekben nem fürdenek sehol a világon!

A borszéki fürdő a rohamos haladás útján van, a legjobb úton arra nézve, hogy a legrövidebb idő alatt ezre meg ezre merítsenek itt segítséget a természet őseréből, gyönyörűséget a szép ezen közvetlen forrásból. Borszéken minden megvan, a mit a természet megadhatott; nagyon sok van, a mi az ember munkája. Hogy meglegyen a teljes harmónia a természet és az ember művei közt, az ember még egy nagy munkával adós: ki kell építenie a Topliczától Borszéken át Tölgyesig terjedő vonalrészt.

Ez a munka, mely a világforgalom útjába hozza Borszék kincses bányáit, nem a borszékiekre, hanem a kormányhatalomra vár; nemzetgazdasági érdek követeli ezen munka sürgős teljesítését. Ez a vasút terjedésbe fogja hozni a Borszék jövőjéhez fűzött legvérmesebb reményeket is. A vasút a figyelmet okvetlenül rá fogja irányozni Bélborra is, Erdély legmagasabban fekvő, klimatikus gyógyítóhelynek teremtett községére is. Borszék örvendetes emelkedésében a fürdő-bizottság áldozatkészségén kívül legnagyobb része van dr. Szilvássy János fürdőorvos mindent inicziáló fáradhatatlan munkásságának, Köllő János igazgató erélyes, tapintatos vezetésének, mindenre kiterjedő figyelmének s tevékenységének.

*Forrás: Internet Régi irások Borszékéről
In: Hankó Vilmos Székelyföld Budapest 1896*

